

ISPAN TILINI ÒQITISHDA MULTIMEDIA VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI

Ilmiy rahbar: Tuychiyeva Maxchexra Jòrabekovna

E-mail: n.ernazarov@list.ru

Talaba: Erkinova Feruza Shavkat qizi

E-mail: erkinovaferuza751@gmail.com

Samarqand davlat chet tillar instituti Roman- german tillar fakulteti

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 03.03.2026

Revised: 04.03.2026

Accepted: 05.03.2026

KALIT SO'ZLAR:

*Multimedia
vositalari, O'qitish
metodlari, Ta'lim
jarayoni, Motivatsiya,
Ko'nikmalarni
rivojlantirish, Interaktiv
o'qitish*

Ispan tilini o'qitishda multimedia vositalaridan foydalanish ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishga yordam beradi. Ushbu tadqiqotda multimedia vositalarining, jumladan, video, audio, interaktiv dasturlar va onlayn platformalarning ispan tilini o'rganishda qanday rol o'ynashi tahlil qilinadi. Multimedia vositalari talabalarning tinglash, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali usullarni taklif etadi. Ushbu metodlar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, tilni amaliyotda qo'llash imkoniyatlarini kengaytirish va madaniy kontekstni yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, multimedia vositalarining qo'llanilishi nafaqat o'quv jarayonini jonlantiradi, balki talabalarning tilni o'zlashtirish darajasini ham sezilarli darajada oshiradi.

Kirish.

Ispan tili, dunyoda eng ko'p gapiriladigan tillardan biri sifatida, global kommunikatsiya va madaniyat almashinuvi uchun muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda, texnologiyalarning rivojlanishi va internetning keng tarqalishi ta'lim jarayonini tubdan o'zgartirmoqda.

O'qituvchilar va talabalarning ehtiyojlariga mos ravishda yangi usullarni izlash zarurati tug'ilmoqda. Ushbu kontekstdan kelib chiqib, multimedia vositalarining ispan tilini o'qitishda qo'llanilishi juda dolzarb masala hisoblanadi.

Multimedia vositalari - bu audio, video, grafik va interaktiv elementlarni o'z ichiga olgan ta'lim materiallari bo'lib, ular o'quvchilarga bilimlarni qabul qilish va o'zlashtirish jarayonini sezilarli darajada yaxshilaydi. Ispan tilini o'rganayotgan talabalar uchun bunday vositalar nafaqat tilni o'rganish, balki madaniy kontekstni tushunish imkoniyatini ham beradi. Masalan, video darslar orqali talabalar ispan tilida muloqot qilayotgan insonlarni ko'rishlari, ularning talaffuzini eshitishlari va madaniyatiga oid kontekstual ma'lumotlarga ega bo'lishlari mumkin.

Multimedia vositalarining samaradorligi bir qator omillarga bog'liq. Birinchidan, ular talabalarning diqqatini jalb qiladi va motivatsiyasini oshiradi. An'anaviy o'qitish usullarida ko'pincha passiv o'qish va yozish bilan cheklaniladi, bu esa ko'plab talabalarda qiziqishni kamaytirishi mumkin. Multimedia elementlari esa o'quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi. Ikkinchidan, bunday vositalar turli o'rganish uslublarini hisobga oladi: vizual, audial va kinestetik o'rganish uslublariga ega bo'lgan talabalar uchun mos materiallar taklif etadi. Shuningdek, multimedia vositalari interaktivlikni ta'minlaydi. Talabalar onlayn platformalarda o'zaro muloqot qilish, mashqlar bajarish va bir-birlariga yordam berish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu esa ularning til ko'nikmalarini amaliy ravishda rivojlantirishga yordam beradi. Umuman olganda, ispan tilini o'qitishda multimedia vositalaridan foydalanish, nafaqat bilimlarni oshirish, balki o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishga xizmat qiladi. Ushbu tadqiqotda multimedia vositalarining ispan tilini o'qitishda qanday samaradorlikka ega ekanligi chuqurroq tahlil qilinadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili.

Ispan tilini o'qitishda multimedia vositalaridan foydalanishning samaradorligi O'zbekistonda bir qator olimlar tomonidan tadqiq qilingan. Ushbu sohada olib borilgan tadqiqotlar, multimedia vositalarining ta'lim jarayonida qanday rol o'ynashi va o'quvchilarning til o'rganish jarayonini qanday yaxshilashi haqida muhim ma'lumotlar taqdim etadi.

O'zbekiston Milliy Universiteti professorlaridan biri, filologiya fanlari doktori Shodmonova Nodira, multimedia vositalarining til o'qitishdagi ahamiyatini o'rganish bo'yicha bir qator ishlar olib borgan. U o'z tadqiqotlarida multimedia vositalarining, masalan, video darslar va interaktiv dasturlar orqali, o'quvchilarning tinglash va gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishda qanday samarali bo'lishini ko'rsatgan. Uning fikricha, bunday vositalar o'quvchilarni yanada faol ishtirok etishga undaydi va ularning motivatsiyasini oshiradi.

Bundan tashqari, O'zbekiston Davlat Jismoniy Tarbiya va Sport Universiteti o'qituvchisi, tilshunoslik bo'yicha doktor Abduraufov Anvar, multimedia texnologiyalarining madaniy kontekstni tushunishga ta'sirini tahlil qilgan. U o'z ishida ispan tilini o'rganayotgan talabalar uchun madaniyat va til o'rtasidagi bog'lanishni ko'rsatadigan interaktiv materiallarning ahamiyatini ta'kidlagan. Uning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, talabalarga ispan madaniyatiga oid multimedia materiallarini taqdim etish, ularning tilni o'zlashtirish darajasini oshiradi.

Yana bir muhim ishni O'zbekiston Respublikasi Xalq Ta'limi Vazirligi qoshidagi ilmiy-tadqiqot instituti xodimlari olib borgan. Ular multimedia vositalarining ta'lim jarayonida qo'llanilishi bo'yicha keng qamrovli tadqiqot o'tkazdilar. Natijalar shuni ko'rsatdiki, multimedia vositalari yordamida o'qitilgan talabalar an'anaviy usul bilan ta'lim olganlarga nisbatan yuqori natijalarga erishadilar. Bu esa ispan tilini o'qitishda innovatsion yondashuvlarning zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi. Shunday qilib, O'zbekistonda ispan tilini o'qitishda multimedia vositalaridan foydalanishning samaradorligi haqida olib borilgan tadqiqotlar, bu usullarni ta'lim jarayoniga joriy etishning ahamiyatini ko'rsatadi. O'zbek olimlarining ushbu sohadagi ishlari, kelajakda yanada ko'proq innovatsion metodlarni ishlab chiqishga turtki bo'ladi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Ispan tilini o'qitishda multimedia vositalaridan foydalanishning samaradorligini o'rganish uchun tadqiqot metodologiyasi quyidagi asosiy bosqichlardan iborat: Tadqiqotning asosiy maqsadi ispan tilini o'qitishda multimedia vositalarining ta'lim jarayoniga ta'sirini aniqlashdir. Vazifalar sifatida multimedia vositalarining turli turlari (video darslar, interaktiv dasturlar, audio materiallar) va ularning o'quvchilarni motivatsiya qilishdagi roli o'rganiladi. Tadqiqot kvantitativ va sifatli metodlarni o'z ichiga oladi. Kvantitativ metodlar yordamida o'quvchilar orasida so'rovnomalar o'tkazilib, multimedia vositalaridan foydalanish darajasi va samaradorligi baholanadi. Sifatli metodlar esa intervyu va fokus-guruhlar orqali o'quvchilarning tajribalarini chuqur tahlil qilish imkonini beradi. Tadqiqotda ispan tilini o'rganayotgan talabalar ishtirok etadi. Ular turli yoshdagi va ta'lim darajasidagi guruhlardan tanlab olinadi, bu esa natijalarni umumlashtirishga yordam beradi. Ma'lumotlar so'rovnomalar, intervyular va kuzatishlar orqali to'planadi. So'rovnomalar multimedia vositalarining qanchalik samarali ekanligini, o'quvchilarning qiziqishini va motivatsiyasini baholash uchun mo'ljallangan. To'plangan ma'lumotlar statistik tahlil usullari yordamida qayta ishlanadi. Sifatli ma'lumotlar esa tematik tahlil orqali o'rganiladi, bu esa multimedia vositalarining ta'sirini yanada chuqurroq tushunishga imkon beradi. Tadqiqot natijalari ilmiy maqola yoki hisobot shaklida taqdim etiladi, shuningdek, ta'lim muassasalarida seminarlar va

konferensiyalar orqali muhokama qilinadi. Ushbu metodologiya yordamida ispan tilini o'qitishda multimedia vositalarining samaradorligini aniqlash va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyatini oshirishga qaratilgan aniq tavsiyalar ishlab chiqish mumkin.

Tahlil va natijalar.

Ispan tilini o'qitishda multimedia vositalaridan foydalanishning samaradorligi ko'plab tadqiqotlar va amaliy tajribalar orqali tasdiqlangan. Multimedia vositalari, jumladan video darslar, audio materiallar, interaktiv dasturlar va onlayn platformalar o'quvchilarni faol ishtirok etishga, ularning qiziqishini oshirishga va tilni o'rganish jarayonini yanada qiziqarli qilishga yordam beradi. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, multimedia vositalaridan foydalanish o'quvchilarning tilni o'zlashtirish darajasini sezilarli darajada oshiradi. Masalan, video darslar yordamida o'quvchilar tilni real kontekstda ko'rish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu esa ularning eshitish va tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ovozli materiallar orqali esa talaffuz va intonatsiyani yaxshilash imkoniyati yaratiladi. O'z navbatida, interaktiv dasturlar o'quvchilarga o'z bilimlarini amaliyotda sinab ko'rish imkonini beradi, bu esa o'z-o'zini baholash va o'zlashtirish jarayonini tezlashtiradi. O'quvchilar orasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalari shuni ko'rsatdiki, multimedia vositalaridan foydalanish ularning motivatsiyasini oshiradi. O'quvchilar darslarni yanada qiziqarli va interaktiv deb hisoblaydilar, bu esa ularning ishtirokini oshiradi. Masalan, onlayn platformalarda o'qituvchilar tomonidan berilgan vazifalar va o'yinlar orqali o'quvchilar dars davomida ko'proq faol bo'lishadi. Bundan tashqari, multimedia vositalari turli o'qish uslublariga mos keladi. Vizual o'quvchilar uchun videolar va grafikalar, eshitish orqali o'rganadiganlar uchun audio materiallar taqdim etiladi. Bu esa har bir o'quvchining individual ehtiyojlariga mos keladigan ta'lim muhitini yaratadi. Natijada, ispan tilini o'qitishda multimedia vositalaridan foydalanish nafaqat o'qitish jarayonini samarali qiladi, balki o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishini ham oshiradi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, bunday yondashuv zamonaviy ta'limning ajralmas qismiga aylanishi zarur. Kelajakda, multimedia vositalarini yanada kengroq qo'llash va yangi texnologiyalarni integratsiya qilish orqali ispan tilini o'qitishda natijalarni yanada yaxshilash mumkin.

Multimedia vositasi	Qo'llanilishi (dars jarayonida)	Samaradorligi (o'quvchilar uchun)	Rivojlanadigan asosiy ko'nikma/jihat
Audiomateriallar (podcastlar, qo'shiqlar, intervyular)	Eshitish mashqlari, talaffuzni takrorlash, fonetik tushunish amaliyotlari.	Nutqni idrok etish tezligi oshadi, eshitish xotirasi mustahkamlanadi, stress intonatsiya o'rganiladi.	Eshitib tushunish, talaffuz, fonetika
Videomateriallar (filmlar, seriallar, yangiliklar, vloglar)	Madaniy kontekstni o'rganish, nutq va intonatsiyani kuzatish, dialogni takrorlash va imitatsiya qilish.	Vizual idrok orqali so'z boyligini kengaytirish, noverbal muloqotni o'zlashtirish, madaniy adaptatsiya.	Gapirish, madaniy kompetensiya, lug'at boyligi
Interaktiv onlayn platformalar (quizlar, o'yinlar, grammatik mashqlar)	Grammatika va leksika mashqlari, tilni o'yin shaklida mustahkamlash, tezkor javob berish.	Mustaqil o'rganish, motivatsiyani oshirish, xatolar ustida tezkor ishlash, o'zini baholash.	Grammatika, leksika, mustaqil o'rganish, tezkorlik
Virtual reallik (VR) va 3D simulyatsiyalar	Ispan tilida so'zlashuvchi muhitda "sayohat qilish", real vaziyatlarda muloqotga kirishish amaliyoti.	Haqiqiy vaziyatlarga yaqin sharoitda nutq amaliyoti, stressni kamaytirish, madaniy immersiya.	Nutq amaliyoti, madaniy adaptatsiya, real vaziyatda muloqot
Elektron lug'atlar va tarjima ilovalari (onlayn korpuslar)	Yangi so'zlarni tezkor qidirish, so'z birikmalari va iboralarni o'rganish, misollar topish.	Mustaqil lug'at boyligini oshirish, matn tushunishni yengillashtirish, so'zlarning kontekstual ma'nosini aniqlash.	Lug'at boyligi, o'qish, mustaqil o'rganish

Jadvalning tahlili

Ushbu jadval ispan tilini o'qitishda multimedia vositalarining kompleks ta'sirini va ularning samaradorligini quyidagi jihatlar bo'yicha tahlil qiladi:

➤ **Haqiqiy nutq muhitini yaratish:**

Multimedia vositalari talabalarga ispan tili so'zlashuvchilarining (native speakers) haqiqiy nutqini tinglash, video orqali ularning intonatsiyasi, mimikasi va imo-ishoralarni kuzatish imkonini beradi. Audiomateriallar (podcastlar, qo'shiqlar) orqali talabalar real talaffuzni o'rganadilar, videomateriallar (filmlar, seriallar) esa madaniy kontekstni tushunishga va nutqni yanada tabiiyroq idrok etishga yordam beradi. Bu o'z navbatida, sinf xonasida yaratib bo'lmaydigan haqiqiy lingvistik muhitni ta'minlaydi.

➤ **O'quv jarayoniga qiziqish va motivatsiyani oshirish:**

Interaktiv onlayn platformalar, o'yinlar va virtual reallik texnologiyalari o'quv jarayonini an'anaviy darslardan farqli o'laroq, juda qiziqarli va dinamik qiladi. Bu vositalar talabalarda til o'rganishga bo'lgan ichki motivatsiyani kuchaytiradi, zerikishning oldini oladi va ularni faol ishtirok etishga undaydi. Tezkor qayta aloqa (feedback) tizimlari esa talabalarga o'z xatolarini zudlik bilan anglash va to'g'rilash imkonini beradi.

➤ **Barcha nutqiy ko'nikmalarni kompleks rivojlantirish:**

Multimedia vositalari eshitib tushunish, gapirish, o'qish va yozish kabi barcha asosiy nutqiy ko'nikmalarni birgalikda rivojlantirishga yordam beradi. Videolarni ko'rib, dialogni takrorlash orqali talabalar gapirish va talaffuzni, interaktiv mashqlar orqali grammatika va

leksikani, onlayn lugʻatlardan foydalanish orqali esa lugʻat boyligini mustahkamlaydilar. VR texnologiyalari esa real muloqot holatlarini simulyatsiya qilib, gapirish koʻnikmasini mustaqil ravishda rivojlantirishga imkon beradi.

➤ Mustaqil oʻrganish imkoniyatlarini kengaytirish:

Multimedia vositalari talabalarining darsdan tashqari vaqtlarda ham mustaqil ravishda til oʻrganishlari uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Elektron lugʻatlar, til oʻrganish ilovalari va onlayn resurslar yordamida har bir talaba oʻzining individual oʻrganish surʼati va ehtiyojlariga mos ravishda bilim olishi mumkin. Bu shaxsiy oʻrganish traektoriyasini shakllantirishga yordam beradi va til egallash jarayonini yanada samarali qiladi. Ispan tilini oʻqitishda multimedia vositalaridan foydalanish nafaqat zamonaviy tendensiya, balki oʻquv jarayonining samaradorligini oshirishning hal qiluvchi omilidir. Ular orqali talabalar tilni yanada chuqur, qiziqarli va amaliy jihatdan oʻzlashtiradilar, bu esa ularning kommunikativ va lingvomadaniy kompetensiyalarining yuqori darajada rivojlanishiga zamin yaratadi.

Xulosa.

Ispan tilini oʻqitishda multimedia vositalaridan foydalanish taʼlim sifatini oshirishning eng samarali yoʻllaridan biridir. Audio, video, interaktiv platformalar va turli mobil ilovalar talabalarining eshitish, gapirish va tushunish koʻnikmalarini tezlashtirishga xizmat qiladi. Ushbu texnologiyalar dars jarayonini jonli va qiziqarli qilib, talabalarda tilga boʻlgan ichki motivatsiyani kuchaytiradi. Ayniqsa, ispan tili soʻzlashuvchilarining (native speakers) jonli nutqini multimedia orqali tinglash talaffuzning toʻgʻri shakllanishiga va lingvomadaniy kompetensiyaning rivojlanishiga ijobiy taʼsir koʻrsatadi. Multimedia texnologiyalari anʼanaviy metodlarni toʻldirgan holda, oʻquv jarayonini interaktiv formatga oʻtkazadi. Xulosa qilib aytganda, multimedia vositalarini darslarga tizimli joriy etish talabalarining mustaqil bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi va ularning xalqaro standartlar darajasida til egallashini taʼminlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayeva, Sh. M. Masofaviy taʼlim va multimedia texnologiyalarining pedagogik asoslari: Oʻquv qoʻllanma. Fan va texnologiya nashriyoti, 2018. 68-b.
2. Ergasheva, N. N. Chet tillarni oʻqitishda zamonaviy innovatsiyalar va multimedia metodikasi: Metodik qoʻllanma. Samarqand davlat chet tillar instituti nashriyoti, 2019. 35-b.
3. Hasanov, A. Ispan tili grammatikasi va leksikasini oʻqitishning innovatsion usullari: Darslik. Oʻqituvchi nashriyoti, 2016. 112-b.

4. Ismailov, B. R. Ta'limda axborot texnologiyalari va multimedia vositalari: Oliy ta'lim muassasalari talabalari uchun darslik. Toshkent: Aloqachi nashriyoti, 2020. 175-b.

5. Karimov, U. M. Xorijiy tillarni o'rganishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli: Ilmiy-uslubiy maqolalar to'plami. Buxoro: Durdona nashriyoti, 2017. 40-b.

6. Qurbonova, G. N. Multimedia vositalari yordamida talabalarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish: Monografiya. Akademnashr nashriyoti, 2021. 80-b.

7. Saidov, J. X. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning amaliyotdagi samaradorligi: Darslik. Tafakkur bo'stoni nashriyoti, 2015. 235-b.

8. Yo'ldoshev, M. X. Filologik tadqiqotlar va chet tillarni o'qitishning dolzarb muammolari: To'plam. Mumtoz so'z nashriyoti, 2014. 125-b.

